

Urheilu

Esimies: Ari Mäntylä, p. 014 622 409
 Uutispäivystys: p. 014 622 262
 Sähköposti: urheilu@keskisuomalainen.fi
 etunimi.sukunimi@keskisuomalainen.fi
 Osoite: Urheilu, PL 159, 40101 Jyväskylä

Jari Mönkkösen tarina

Se oli tuplavoltti taaksepäin

Jari Mönkkönen oli urheilijana maailmanluokan telinevoimistelija. Hän oppi keskustelemaan avoimesti ja herkeämättä kehonsa kanssa. Sitten keskusteluyhteys meni poikki.

Jari Mönkkönen on kuntoutettavana Validia-kuntoutuskeskuksessa näillä näkymin helmikuun loppuun asti. Sanna Mönkkönen ei halunnut lehtikuvaan, mutta laski kätensä Jarin hartialle.

Helsinki Ilkka Kulmala

Jari Mönkkönen ei lakkaa ihmettelemästä käsiään.

Hän suuntaa lujan ja haastavan katseen alavilistoon. Kätet on asetettu pyörätuolissa istuvan palomiehen syliin.

– Jännä tunne. Vaikka kuinka yritän, kourat eivät nouse tuosta mihinkään.

– Ne eivät vain liiku.

Mönkkönen, 42, ei hymyile. Hymähtää kuitenkin.

– Sitä päivänä, kun kymmenen vuotta sitten lopetin aktiiviurani, tuuletin. Jess, minä kävelen yhä. Niin monta kertaa kun olin niiden 20 vuoden aikana tullut

päälleni alas.

– Sitten tapahtuu harmittomissa treeneissä jotain, minkä ei pitänyt olla koskaan mahdollista, ei kaiken sen jälkeen ja näillä ikävuosilla.

Viime kesänä, heinäkuun 20. päivä, rekni EM-hopeamitalisti loukkaantui tapaturmaisesti voimisteluharjoituksissa. Korkea tetrapplegia, neliraajahalvaus.

– Olkapäät sinulla liikkuvat, vaimo **Sanna Mönkkönen** sanoo.

– Ei voi kuin päättää heiluttaa, Jari vastaa.

– Se sitten heiluukin aika paljon.

Keskiviikko. Suomalainen kesääamu täynnä lupauksiaan. Ilmassa ei etiäisiä.

– Pudotin Sanman, **Moona**-tytären ja autolastillisen myytävää

kamaa Hietalahden kirpputorille, Mönkkönen aloittaa tarinansa.

– Siitä jatkoin treenaamaan kaverini **Kai Käräjäojan** kanssa Ruoholahdessa sijaitsevaan Taitoliikuntakeskukseen.

Huippu-uransa jälkeen Mönkkönen ei ollut päästänyt irti tekemisestä. Telinevoimistelu tuli pyyhkäistystä sivummalle, mutta muiden lajien kirjo oli vaikuttava: mäkitetoja, kuntosalia, street workoutia, brasilialaista ju-jutsua, kiipeilyä...

– Harjoittelu oli fanaattista, kaksi kertaa päivässä, jos mahdollista, Sanna Mönkkönen todistaa.

– Voimistelu palasi valikoimaan vasta viime vuonna, akrobatian muodossa.

Taitoliikuntakeskuksessa Jari

asteli ilmapolttiradalle.

– Se on 13 metriä pitkä, kolme metriä leveä ja 30 senttiä korkea joustava ilmatäytteinen rata, jolla tehdään permantoakrobatiaa.

– Tarkoitus oli hypätä paikallaan taaksetupla, kaksoisvoltti taaksepäin.

Alempana odotti pehmeä patja.

Mönkkönen on tehnyt taaksetuplan tuhansia kertoja. Hänen mukaansa liikkeessä ei käytännössä pille vaaraa.

– Kun kerä pysyy kiinni ja polvet rullaavat, vartalo antaa myöten, vaikka tulisi tosi pahasti niskoille.

– No, nyt menin volttiradan päähän. Yritin ponnistaa niin kovaa kuin pystyin ja lähdin pyörittämään kerää. Sitten...

Mönkkönen ei pysty puhumaan pitkiä lauseita. Hänen on välillä haukottava ilmaa, koska kaikki hengitysilihakset eivät ole auttamassa.

– En tiedä, mitä tapahtui. Lipeskö kerä ilmassa vai oliko ponnistuksessa jotain pielessä?

Volteista jälkimmäinen jäi vajaaksi.

– Tulin alas niin huonossa kunnassa kuin ikinä voi tulla. Niskasta kuului hirveä pamaus. Jalat ja

”Lipeskö kerä ilmassa vai oliko ponnistuksessa jotain pielessä?”

Jari Mönkkönen

Kurjesta parayleisurheilun valmentaja

PARAYLEISURHEILU Maarit Kurki valittiin Suomen parayleisurheilun päävalmentajaksi. Ratakelaaja Henry Mannin ja Amanda Kotajan henkilökohtaisena valmentajana toiminut Kurki aloittaa uudessa pestis-

sään vuodenvaihteessa. Kurki, 49, on koulutukseltaan fysioterapeutti. – Me putoamme keltasta, jos ei terästäydytä, pitää saada kuntoon, Kurki sanoo SUL:n tiedotteessa.

KILLERI

OMISTAJARAVIT

PERJANTAINA 16.12. klo 18

- 10 Totolähtöä - Ponilähtö klo 17.45
- Tule herkuttelemaan Ravintola Pegasukseen!

Pääsyliput 6 €, alle 16-vuotiaat vapaa pääsy

Jatkuu seuraavalla sivulla >

TINA MUTILA

Jari Mönkkönen

Rekin EM-hopeamitalisti

■ Jyväskylässä 10.5.1974 syntynyt Mönkkönen harrasti pikkujuniorina yleisurheilua, mutta vaihtoi 11-vuotiaana lajikseen telinevoimisteluun. Mönkkönen edusti koko uransa Jyväskylän Voimistelijoi- ta. Häntä valmensivat Mika Holopainen ja Timo Nuotio.

■ Miesten maajoukkueessa Mönkkönen esiintyi ensimmäisen kerran 15-vuotiaana 1989.

■ Pietarin EM-kisoissa 1998 Mönkkönen saavutti rekillä hopeamitalin pistein 9.537. Uransa parhaana suorituksena hän pitää kuitenkin vuoden 2001 Glasgow' n maailman- cupin rekkifinaalia, jossa hän voitti historian ensimmäisenä suomalaisena telinevoimistelijana maailman- cupin osakilpailun. Gentin MM- kisoissa 2001 Mönkkönen oli rekillä seitsemäs. Suomen mestaruuksia hänellä on 29, enemmän kuin kellään muulla miesten sarjassa.

■ Mönkkönen edusti Suomea yhdeksän kertaa MM-kilpailuissa, mutta ei kertaakaan olympialaisissa. 2003 hän aloitti opinnot Pelastusopistossa Kuopiossa.

■ Huippu-urheilijan uransa Mönkkönen päätti 32-vuotiaana vuoden 2006 SM-kisojen jälkeen.

■ Palomiehen ja myöhemmin paloesimiehen ammatissa hän on toiminut Keski-Uuden- maan pelastuslaitoksessa.

kädet eivät liikkuneet. Ajattelin, että ei helvetti, ei voi olla totta. – Minulle kävi näin.

Tässä kohdassa takauma vuoteen 1986.

Rasavilli 11-vuotias Jari Mönkkönen oli livahtanut kaverinsa kanssa salaa yleisurheiluharjoituksista Jyväskylän Monitoimitalon telinesaliin. – Olin juuri hyppäämässä voimistelumuonnttuun, kun JyVon legendaarinen valmentaja Mika Holopainen huomasi minut, Mönkkönen muistelee. – Se hyppy oli taaksetupla. – Ironisinta koko jutussa on se, että voimisteluni alkoi samalla liikkeellä kuin mihin se sitten päättyikään. Kenenkäs poikia, Holopainen

kävi kysymässä.

Tulisitko seuran valmennusryhmään?

Taitolikkuntakeskuksen patjalla Mönkkönen huusi Kai Käräjäojalle, että nyt kävi huonosti.

– Pyysin, että soita ensin ambulanssi ja sitten Sannalle. Hengitys hiipui pinnalliseksi. Sanoin, että varmista hapen saanti, jos taju menee.

Taju ei mennyt. Pelastuslaitoksen miesten saapuessa paikalle, Mönkkönen alkoi johtaa joukkoja. – Paloesimiehen ammattitirooli löi päälle, Sanna laskee käden miehensä hartaille.

– Ongelma oli se, että patja oli pehmeä. Sinne ei voinut rynnätä pelastamaan, Jari kertoo.

– Sanoin, että yksikään ukko ei hyppää tänne, pitää tulla hiipimällä. Sen jälkeen kaaos.

Sairaalaan, kuvatukset, luksaatio, neljäs ja viides niskaniikama sijoiltaan, niskaveto jolla nika- mia yritettiin palauttaa paikoil- leen, nukutus, seuraavana aamuna leikkaus.

– Minun kohdallani 14:s, Mönkkönen virmistää.

Töölön sairaalassa aika ankkuroitui.

– Olin tehohoidossa 97 päivää. Kärsivällisyys kasvoi, koska muuta mahdollisuutta ei ollut. Laskin til- lenpäitä, jotka näin ikkunasta. Las- kin ne yhä uudestaan. Oli kolme asentoa, joissa pystyin olemaan: vasen kylki, oikea kylki ja selällään.

Kehossa oli haamutunteuksia.

– Välillä tuntui kuin olisin poreammeessa. Välillä siltä, että jalat lentävät ilmaan. Pahimmil- laan, kun joku kosketti sängyn päätä, oli kuin kivulias sähkö- isku olisi mennyt vartalon läpi.

Hiljaisuudessa Mönkkösen elä- män arvot alkoivat keinahdella. – Sitä tuli oltua ennen aika itse- käs, yksilölajeissa huippu-urheilu on sellaista. Nyt ajatukseni elä- mästä on toisenlainen.

– Vaino ja lapset (Moona, 13, Rasmus, 10 ja Miisa 8) ovat muo- dostuneet aina vain tärkeämmiksi. Ilman Sannaa tästä ei olisi tullut mitään. Hän on jaksanut luoda voimaa ja positiivisuutta.

– Kun juttelen Moonan kanssa, hän pyöri koko ajan piruetteja.

Mönkkönen kaipaa helmikuun loppua. Silloin on luvassa paluu kotiin.

– Tosin se ei ole helppo siirty- mä, Jari huomauttaa.

Haastattelun suvantokohdassa Mönkkönen kääntää kysymyk- sen kirjoittajalle.

– Mikä on sinun oma ajatuksesi tästä jutusta?

Toimittajan hapuillessa sano- jen valintahyllyillä, hän jo jatkaa. – Minulle tämä on herkkä paik- ka, Mönkkönen myöntää.

– En sano, että olisin katkera. Tilanteessa on mahdollisuuksia, joita en ole aikaisemmin osannut kuvitella. Toisaalta en ole hyväk- synyt, mitä minulle tapahtui. Se vaatii paljon työstämistä.

Urheilu Jari Mönkkösen tarina

Jatkoa edelliseltä aukeamalta

– Ajattelen, että ulos tuleva tarina voi viedä asiaa eteenpäin. Tavoite on, että kourat vielä nousevat sylsistä. Ja että pääsisin itse liikkumaan.

Kun Mönkkösen siirrettiin kuu-kausi sitten Validia-kuntoutuskeskukseen, hän ei rohjennut käydä ruokalassa.

– En kehdannut mennä isoon saliin pyörätuolissa. Lopulta uskaltauduin keskiviikkopäivällä kahville, kun ajattelin, että ei siellä siihen alkaan ole paljon ihmisiä. Ei se niin kummallista ollutkaan.

Yksi kummituksista tuli häädettyä.

– Tässä tilanteessa ei voi eristäytyä, synkistellä ja pistää leukaa rintaan. Se tie ei vie mihinkään.

Mönkkönen ei hymähä. Hän hymyilee.

Mönkkönen puhuu mahdollisuudesta. Hänen olemuksensa vapautuu. Diagnoosi sivalsi, mutta jätti merkittävän varauksen. Selkäydin ei ole kokonaan poikki.

– Se näyttää hyvältä, mutta näistä ei koskaan tiedä, Jari toteaa.

– Toivoa on, mutta kukaan ei osaa sanoa, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Ennusteita ei anneta.

Kuntoutus haastaa talstelemaan.

– Töölössä hoidon tärkein tavoite oli pitää ihminen hengissä. Vali-

”Jotenkin elämä on mennyt siihen, että pitää näyttää maailmalle.”

Jari Mönkkönen

diassa potilasta patistetaan ylös vuoteesta ja mahdollisimman oma-toimiseksi.

– Usein sanotaan, että loukkaantuneet urheilijat palaavat areenoille kovan tahdonvoimansa ansiosta. Tämän tapauksen kanssa ei tahdonvoimalla ole mitään tekemistä. Olo on parempi, kun mieli pysyy posititiivisena, mutta loppupelissä on vain odotettava, että herronpää löytävät kaverinsa.

– Mitä ne nyt kasvavat? Millin vuorokaudessa.

Reilu vuosi sitten Sanna ja Jari Mönkkönen perustivat firman. Voltimedia Oy. Hirteistä huumoria nimessäkin.

– Meillä on oma tuote, Game of Skills. Se on telinevoimistelun pohjalta kehitetty oheisharjoittelukonsepti muille lajeille. Minä työllistän itseni ja Jari tuo asiantuntemuksensa, Sanna kertoo.

Jari innostuu.

– Kaksi päivää sitten olin duunis- sa. Suunnitelin erinäisiä ohjelmia.

Hän on voimistellut elämässään niin paljon, että enää ei tarvitse testata. Osaaminen ei ole kadonnut mihinkään. Riittää, kun ex-taituri sanoo kommenttinsa.

– Auttaa, kun saa siirrettyä ajatuksesi toisaalle, hän sanoo.

Huippu-urheilijan ura on hitsattu Mönkkösen mieleen.

– Siltä tulee semmoinen olo... Vain keksymys. Ehkä arvostan nyt uraani enemmän kuin lopettamisen jälkeen, hän miettii.

– Oli hienoa, kun nuorena ja terveenä sai tehdä kovia juttuja

ja vielä pärjäsi.

Mönkkönen on aina ollut hurjapäjä. Hän pyytää vaimoan näyttämään puhelimesta klipin. Siinä Mönkkönen tekee pendulumin: sillan alle vastakkaiselle puolelle kiinnitetään köysi, jonka varassa hypätään tyhjiyteen.

– Turhaa riskin ottoa, mies puuskahtaa nyt.

– Jotenkin elämä on mennyt siihen, että pitää näyttää maailmalle.

Duudsonit ja muut stuntien tekijät saavat Mönkkösen huolestumaan.

– Kun itselle kävi näin, tuntuu, että ei ole mitään typerämpää kuin ajaa tahallaan autolla kaivurin kauhaan.

– Trampoliinikin pelottaa. Nuoret pompahtavat kotipöydillään toisiaan ilmaan. Kolme voltia ei ole mitään, neljästä saat kaverien hyväksynnän ja olet kovempi jätkä.

– Itsekseen ei pitäisi kenenkään pelleillä. On viisautta mennä seuraan ja tehdä temput hallitusti valvovan silmän alla.

Mönkköset katsovat toisiaan. Ravistuttaa. Kiitollisuus pakottaa kyynelkanavia.

– Ihmiset ovat revenneet meidän vuoksemme. On vaikea ottaa vastaan sellaista määrää apua, Jari huokaa.

– Uskomattomia asioita, Sanna lisää.

– Tuntuu itsensä pieneksi, kun tajuaa, miten älyttömän kilttejä ihmisiä ympärillä on.

Isovanhemmat, tutut, Helsingin pelastuslaitos, hoitajat, lääkärit, Töölön sairaalan ortopedian ylilääkäri **Janne Reitala**, Validian kuntouttajat...

– Asumme rintamamiestalossa Maununnella. Jari työkaverit kaatoivat pihasta ison koivun ja pilkkoivat siitä polttopuut, Sanna kertoo.

– Rasmus pelaa HJK:ssa jalkapalloa. Muiden pelaajien vanhemmat ovat tuoneet meille joka sunnuntai ruokaa.

Yhden ihmisen Mönkköset mainitsevat erikseen. **Jani Tanskanen** oli urheilu-uran aikana Jariin lähin seurakaveri, ystävä ja kilpakumppani, joka asetti riman hävyttömän korkealle.

– Nyt hän on ollut tuki ja turva, Sanna sanoo.

– Sinä päivänä, kun Jari loukkaantui, mietin keneen voin ottaa yhteyttä. Oli pakko löytää joku, jolle puhua. Soitin Janille. Hän saapui heti sairaalaan ja oli myöhään iltaan.

– Sanoin Janille, että lähde vain kotiin. Hän vastasi, että ei voi.

Kun jätämme Validian, muu maailma alkaa valloilleen uskollisena hyppiä silmille.

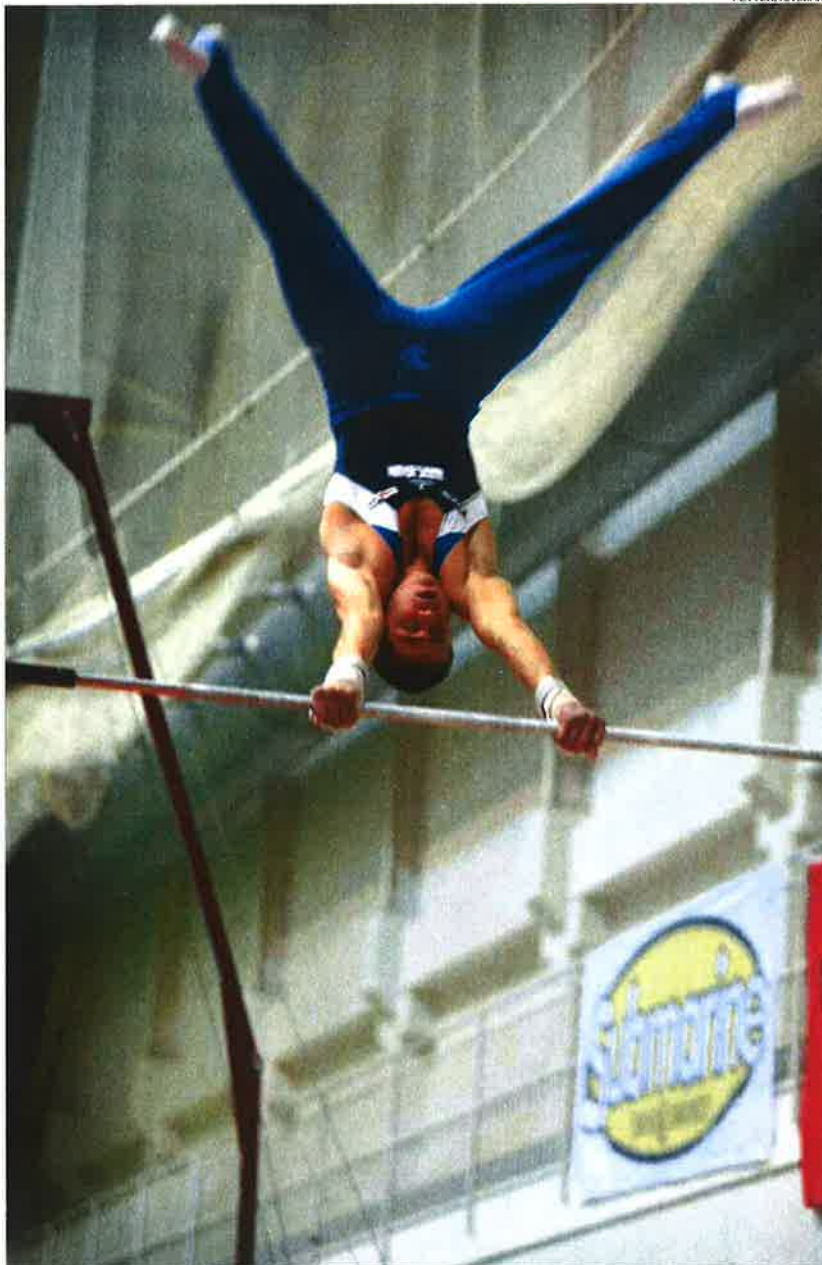
Eri sivustolla kinastellaan, onko norjalaisihittäjä **Therese Johaugille** samana päivänä esitetty 14 kuukauden kieltolyykkiä kilpailuissa liian lyhyt vai liian pitkä. Merkitykset kutistuvat ja laajenevat.

Käsitykset ajasta kieppuvat spiraleina Helsingin pimeään.

– Puolitoista tai kaksi vuotta, sitten näemme, mihin Jariin vammassa mennään, Sanna Mönkkönen oli sanonut juuri äsken.

Elämäntiili epäileilin pensselin.

– Älä kirjoita tuhkimotarinaa, Jari Mönkkönen oli pyytänyt läh- tiessämme.

Jari Mönkkönen lempitelineellään rekillä lokakuussa 2001.

Ensimmäinen ajatus: ”Miten kotona pärjätään tämän jälkeen?”

Helmi Ilkka Kulmala

Kun Jari Mönkkönen makasi heinäkuussa Töölön sairaalassa, ajatus pyöri alussa kehää.

– Mietin, että, hitto, miten kotona pärjätään taloudellisesti tämän jälkeen, hän muistelee.

Tapaturmavakuutus oli kunnossa.

– Hoitokuluja ja kertakorvaus, en tiedä miten ja milloin.

Itsekin kilpa-aerobicia ja telinevoimistelua harrastanut **Sanna Mönkkönen** laittaa asiat järjestykseen.

– Kun puhutaan terveydestä, raha menettää merkityksensä,

hän sanoo.

– Mutta tietysti jossain kohdassa on sekin kuvio, että lapset voivat harrastaa, katto pysyy pään päällä ja elämä yleensä pyörii. Muutaman kerran on tullut huoli, mutta ajattelen, että asiat kyllä jotenkin ratkeavat.

Sanna Mönkköstä hymyilyttää. Perheen kolme lasta pursuaa liikuntaa.

– Tuntuu, että kotona koko ajan joku pomppii, jopa rasi- tavuuteen asti. Mutta ehkä me nykyään nautimme kaikesta liikkeestä, mikä vain on mahdollista.

Mönkkösen tapaturma on

herättänyt vastakaikua voimistelupiireissä. Kansainvälinen voimisteluliitto (FIG) myönsi syksyllä kuntoutuksen 7000 Sveitsin frangin (6500 euroa) stipendin.

– Merkittävä ele, Sanna toteaa.

– Jani (Tanskanen) hoiti asian ja teki anomukset. Itse en olisi vielä tuolloin saanut aikaiseksi minkäänlaista hakemusta.

Jyväskylän Voimistelijat suunnittelee myös kisoja, joiden tuotto ohjattaisiin seuran entiselle tähdelle. Päätöstä ei ole vielä tehty.

Jari Mönkkönen nyökkää ajatukselle.

PETTERI KIVIMÄKI